

MLADIKA

Vampir.

Povest, spisal dr. Fr. Detela.

VI.

Dasiravno je bil Lenart dobro preudaril, kako bo osramotil naklepe svojih sovražnikov, je vendar s precejšnjo tesnobo pričakoval odločilnega dne. Bal se je namuč Jarnika, ki je bil brezobiren človek in gluh za vse razloge, dočim je moral ostati on kot dolžnik obziren. Zato je tudi precej nemiren pivkal v nedeljo zjutraj svoj vsakdanji brinjevec, in ko je nenadoma vstopil gospodar, se mu je tako zaletelo, da se ni mogel odkašljati.

»Ej, Bog pomagaj vendar!« je dejal Jarnik. »Saj ti ga privoščim. Torej danes pridem k tebi.«

»Ali bomo tarokirali?« je vprašal Lenart nedolžno in si obrisal usta; naredil se je neumnega.

»Tudi, če se bomo dogovorili.« je dejal Jarnik in zaklepal prodajalnico.

Lenart je šel v cerkev, sedel široko v svojo klop, moliti pa ni mogel. Jarnikove besede so mu brnele po ušesih in čimdalje bolj porogljivo so se slišale. »Ta človek kupčuje z vsemi stvarmi.« si je mislil Lenart: »zdaj je začel še z dušami in povsod išče dobička.« V glavo mu je padlo, da je nekje bral, da so v starih časih ženini neveste kupovali in da še danes prinašajo po nekaterih krajih snubci nevestinim staršem darove. »Pametna šega; a kar je pametnega, se vse odpravi. Kravo moraš plačati, če jo hočeš dobiti — telico pridem kupovat, je rekel; slepar! A tako kupovat, da bo vprašal, koliko jaz dam, da jo on vzame — konja moraš plačati — jaz ne bom nikoli nobenega kupil, ker vem, kaj je konj — dekleta pa zrediš in odgojiš, potlej pa še plačaj, da jo kdo vzame! In Jarnik bi najrajši za doto vso domačijo vzel.«

Pridige si ni zapomnil Lenart nič in cerkveno opravilo mu je minilo, da sam ni vedel kdaj. Potem je šel na slivovec in po novice, ki so se bile od prejšnjega dne nabrale.

»Lenart,« ga je nagovoril znanec, »ali te misli Jarnik res v kraj dejati?«

»Kar umekni se!« je dejal drugi. »S poroko postaneš takoj ded, ker ti ne bo treba na zetovega otroka nič čakati.«

»Tako bo, kakor bom jaz hotel, in nič drugače,« je dejal Lenart, ki mu ri bilo za šale, ko ga je čakal tako usoden razgovor.

Doma je dobil Jarnika že za mizo pri zajtrku z ženo, hčerjo in svakom. Hitro se je prekrizal, molil, sedel in izkušal druge dohiteti. Olgo je obhajala vročina in mraz, ko je gledala očeta in poslušala Jarnika, ki je govoril robato in prozorno. Kakor če bi jo umazana roka otipavala po svezi beli obleki, tako se ji je gnusilo neslano čenčanje. Poslovila se je in odšla v svoj vrtiček. Oh, kakšne so bile sanje in kakšna je istina! je vzdihnila v srcu. In če je začetek takšen, kaj šele pride! Zamisljena se je sklonila in utrgala rdečo rožo. Ko pa jo je hotela poduhati, se je stresla in jo vrgla proč; po svežem cvetnem listju je lezla zelena gosenica.

V hiši pa je Jarnik odrinil svoj krožnik in dejal: »Pustimo čenče!« in vprašal po svoji trgovski šegi brez ovinkov, če bi bil Lenart voljan prepisati posestvo tako, da bi se priženil njegov sin Tone.

Lenart se je udobno naslonil, si prižgal smotčico in začel važno govoriti. Osvetlil je najprej dušne in telesne vrline svoje hčere, njeno vzgojo, izpite, odlikovanja, poudaril, da bo stopila samoobsebnost pred altar, brez priteklin kakor to-

liko drugih; strokovnjaški je potem ocenil svoje posestvo; omenil, da pripade v par letih, ko bo on izhiral, itak vse ljubljene edinici; iz ljubezni do nje, za katero je že toliko žrtvoval, in iz spoštovanja do velečenjene Jarnikove rodbine pa (n)kljub vsemu temu iz srca rad takoj prepiše posestvo, samo nekaj malega da si bo izgovoril.

»Hrana in stanovanje ostane seveda staršem,« je dejal Jarnik. »Ali si hočeš ti, Stana, še kaj posebej izgovoriti?«

»Jaz nič,« je dejala mati. »Jaz bom pomagala hčeri, kolikor bom mogla in dokler bom mogla.«

»Hrana in stanovanje, Jarnik,« je dejal Lenart, »to je eno: kakšna hrana in kakšno stanovanje, to je pa drugo. Meni kot gospodarju se spodobi najlepša soba, za hrano pa vsak dan juha in meso.«

»In pečenka s solato,« je dodal Jarnik, ki mu je silila kri v rdeči obraz.

»Razen petkov in zapovedanih pestnih dni,« je razlagal Lenart. »Potem en liter vina na dan.«

»In črno kavo,« je pristavil Jarnik.

»Vsako leto dva para črevljev in eno obleko.«

»In zlato uro,« se je rogal Jarnik in vstal izza mize. »Oj ti slepar, ti hinavec, ti krvoses, ki piješ svoji ženi in svoji hčeri kri iz srca, ali jo hočeš še mojemu sinu izpiti? Vsi drugi naj se ugonobe z delom, samo da se ti rediš in debeliš. A moj sin se mi preveč smili, da bi ga tako tebi za sužnja prodal; tebi pa se ne smili nihče, ti krvoločni trot!«

Lenart se je bedasto smejal izbruhom Jarnikove jeze. Priimki mu sicer niso bili všeč; a ker je smatral svojo strahopetnost za pohlevnost in miroljubnost, si je štel v veliko zaslugo svoje kreposti, da je to oštevanje mirno prenašal. Sicer pa se mu je zdela srčnost proti močnejšim tudi neumna.

»Kaj se na jeziš, Jarnik?« je pogovarjal srditega moža. »Kar ni, pa ni in prisiliti se ne da! Ti gledaš na svojo korist, jaz na svojo.«

»Na kakšno korist gledam jaz!« je vil Jarnik in udaril ob mizo. »Jaz skrbim za svojega sina in za tvojo hčer, ti na za nikogar razen za sebe.«

Lenart je zmignil z rameni in menil, da je vsak sebi najbližji.

Jarnik je segel Stani v roke in šel. Doma so čakali vsi radovedni, kako bo opravil; a ko so ga videli tako razkačnega, so se prestrašili in razžalostili. Obšel jih je sum, da se je oče prenaglil. Ko na se je bil Jarnik povrnil in jim povedal, kakšne zahteve da je stavil Lenart, so se začeli tudi sami jeziti. Odobravali so nje-

govo ravnanje vsi, tudi Tone, prepričani, da takih bremen ne sme naložiti oče svojemu sinu.

»Z Olgo, Tone, ni nič,« je dejal Jarnik. »Ti potrpi in dobilo se bo kaj bolj šega.«

»Če ni, pa ni,« je dejal Tone. »Druge pa ni treba več iskati.«

Nepričakovani poraz ga je hudo potrl in vsiljevala se mu je misel, če se ne kaznuje zdaj njegova prošlost. Izbijal si jo je iz glave in v trmi mu je še bolj zamrzela Metka in še bolj se mu je zasmiliła Olga. Najhuje ga je težil videz lakomnosti, ker se je zaradi denarja razdrla zveza. Zato se je tudi nekaj dni Olge ogibal. Na misel mu je hodilo, če ni zopet prav imel oče, ki mu je rekel, da bo vse sam opravil. Kaj je bilo njemu treba tega ponižanja! In vendar mu ni bilo žal, da je sam govoril z Olgo. Zavest, da ga ni zavrnila, mu je bila velika tolažba in mu je potrjala sklep, da se ne obrne do nobene druge več. Zavedel se je pa tudi, da ni on kriv in tudi njegov oče ne. Čemu naj bi se tedaj skrivaj? To bi bilo priznavanje krivde. Ali naj prosi Olgo, naj mu ne zameri? Česa ne zameri? Da jo je vprašal? To je zahtevala dolžnost. Še bolj pa ga je opravičevala zavest, da ga beseda še vedno veže. Ovire so preprečile izpolnitev; a če se razmere izpremenijo, če padejo zapreke, bo on dokazal, da je mož beseda.

Tudi Olgi je bilo žal, da je prišlo, kakor je prišlo. Prej je ravnodušno čakala, naj se zgodi, kar hoče. Nezavedno si je slikala novo življenje v zakonski zvezi in se poslavljala od šolskih poslov; zdaj je spoznala, da ima Toneta res rada in da ji je žal zanj. Opravičevala in milovala je njega in sebe in hude misli so ji šepetale, da oče res nima srca. Zgovoriti se je hotela s Tonetom in bala se je srečanja, bala, da ne bi bil Tone ravnatelj njenega očeta njej zameril, ko je njo vendar tako sram tega ravnanja. V Št. Lenartu se v dveh dneh vsi ljudje srečajo, in če se še tako drug drugega ogibljejo.

Tako sta se srečala tudi Tone in Olga, rada ali nerada. Spogledala sta se, tiho nasmehnila drug drugemu in si podala roke.

»Ali si huda?« je vprašal Tone in ji pogledal v oči. Zdelo se mu je, da so solzne.

»Zakaj? Kriv nisi ne ti ne jaz,« je dejala Olga.

»Jeli, da ostaneva prijatelja.«

»Seveda, Tone.«

»Meni je žal, da sem se tako prenaglil, da sem obetal, česar nisem mogel izpolniti. Odpusti! Ti si zdaj prosta, ne

veže te nobena beseda; mene pa veže, in kakorhitro postanem sam svoj, jo izpolnim, če boš ti takrat še istih misli. Jaz ti ostanem zvest; misli pa tudi ti še katerikrat na mene!»

»Saj se bova večkrat videla«, je dejala Olga. »Nadejam se, da bom vsake počitnice doma preživela. Ti pa ne delaj dolgov z obljubami! Ti moraš slušati svojega očeta, jaz svojega in prosta nisva ne ti ne jaz.«

»Dá, Olga; toda moj oče ima svojega otroka rad, tvoj pa ne.«

Štefic: Jobova glava.

Razšla sta se nevesela. Toneta je bolel užaljeni ponos; Olga pa si je očitala, da se je bila prehitro vdala novim nadam. Ko pa je premišljevala Tonetove poslovilne besede, se je kmalu zasačila na isti lahkovernosti; samo tako hudo si je ni oponesla.

Doma je kazala mirno ravnodušnost, da ne bi z žalostjo žalostila matere, ki ni bila nejevoljna nad tem izidom.

Najglasneje je obžaloval izpodlet stric Ribič, ki bi bil tako iz srca privoščil svaku moškega gospodarja, ki bi ga učil delati in odvadil postopanja. (Dalje.)

Žalost.

V tihem mraku prihajaš,
v rosnem jutru odhajaš;
solze rosijo tvoj prihod,
solze rosijo tvoj odhod.

Ni ključavnice nobene,
ki bi zaprla ji pota do mene,
ki bi me rešila tega gorja:
žalosti sredi srca.

Henrik Hebat.

Drobtinice življenja.

Spisal Anton Čehov. — Poslovenil Jože Toroš.

Nikolaj Iljič Bjeljaev, petrogradski lišni posestnik, zvesti obiskovalec dirk, mlad človek dvaintridesetih let, rejen, rudeč, je prišel neki večer k gospe Irnint Olgi Ivanovni, s katero je živel, ali, po njegovih besedah, vlekkel dolgočasen in dolg roman. In res: prve strani tega romana, zanimive in navdahnjene, so bile že davno prečitane; sedaj so se strani vlekle in vlekle, ne da bi predstavljale kaj novega, zanimivega.

Ker ni našel Olge Ivanovne doma, se je vlegel moj junak v sobi za goste na divan — počivalnik in čakal.

»Dober večer, Nikolaj Iljič!« je začul otroški glas. »Mamica pride takoj. Sla je s Sonjo k šivilji.«

V tej sobi za goste, na drugem divanu, je ležal sin Olge Ivanovne — Aljoša, osemleten, gibek in iznežen deček, oblečen kakor na modnih slikah v žametno suknjico in dolge črne nogavice. On je ležal na atlasnem vzglavju in je, očitno posnemaje akrobata, katerega je pred kratkim videl v cirkusu, vzdigoval zdaj eno, zdaj drugo nogo. Kadar so se utrudile njegove tanke noge, je začel z rokami, ali pa je naglo skočil in se spustil na vse štiri ter poskušal stati z nogama kvilsku. Vse to je izvrševal jako resno, pihal mučeniški, kakor da bi bil sam nezadovoljen, da mu je Bog dal tako nemirno delo. »Kaj si ti? Jaz te nisem niti opazil. Je mamica zdrava?«

Aljoša je prijel z desno roko nogavico leve noge in ko se je postavil v neestetično pozo, se je prekobacal, skočil in pogledal na Bjeljaeva.

»Kako bi Vam rekel?« je odgovoril in stisnil rameni. »Mamica v resnici ni nikdar prav zdrava. Ona je pač ženska, a žensko, Nikolaj Iljič, vedno nekaj boli.«

Bjeljaev je, ker ni imel drugega dela, ogledoval lice Aljošino. Prej ni ves čas svojega znanstva z Olgo Ivanovno nikdar obračal pozornosti na dečka in ni opazil njegove navzočnosti. Pred očmi stoji deček, zakaj je on tu, kako ulogo igra. Ne dá se mu takorekoč misliti o tem.

V večernem mraku je lice Aljošino z bledim čelom in črnimi, nepremičnimi očmi nepričakovano spomnilo Bjeljaeva na Olgo Ivanovno, kakoršna je bila na prvih straneh romana. In zahotelo se mu je pobožati dečka.

»Pridi sem, mali!« je rekel. »Daj, da te pogledam iz bližine.«

Deček je skočil z divana in pritekel k Bjeljaevu.

»No?« je začel Nikolaj Iljič, ter položil roke na njegovo suho ramo. »Kaj? Živiš?«

»Kako bi Vam rekel? Poprej se je živelo mnogo bolje.«

»Zakaj?«

»Poprej sva se s Sonjo učila samo glasbe in čitanja, a sedaj naju uče francoske pesmi. — Pa Vi ste se pred kratkim ostrigli!«

»Da, pred kratkim.«

»To sem opazil. Vaša brada je sedaj krajša. Dovolite mi, da se je dotaknem.... Boli?«

»Ne, ne boli.«

»Odkod pa prihaja to: če potegneš en sam las, boli, a če jih potegneš več, prav nič ne boli? Ha, ha! Ali veste, Vi bi si pustili zalisce. Glejte, takole obrat, a na straneh brade naj rastejo dlake...«

Deček se je stisnil k Bjeljaevu in se začel igrati z njegovo verižico.

»Kadar stopim v gimnazijo,« je rekel, »mi kupi mamica uro. Poprosim jo, da mi kupi ravno takšno verižico.... Kak-šen me-da-ljon! Ata ima tudi takšen medaljon, samo da so na Vašem proge, a na njegovem črke.... V njegovem je v sredi slika mamice. Ata ima sedaj drugo verižico, ni sestavljena iz obročkov, ampak je iz traku...«

»Kako pa veš ti vse to? Vidiš kdaj ato?«

»Jaz? Mm — — — ne! Jaz....«

Aljoša je zalila rdečica in v silni zadregi je, zasačen na laži, začel neusmiljeno praskati po medaljonu. Bjeljaev ga je pogledal in vprašal:

»Vidiš kdaj ato?«

»N — — — ne!«

»Ne, povej mi odkrito, po pravici.... Saj ti vidim na licu, da ne govoriš resnice. Ko si se že izdal, ti ne pomaga več laž. Povej, ga vidiš? No, po prijateljski!«

Aljoša se je zamislil.

»Pa Vi ne porečete mamici?« je vprašal.

»Kaj pa še!«

»Častno besedo!«

»Častna beseda.«

»Obljubite pred Bogom.«

»Oh, kako si siten! Za koga pa me imaš!«

»Samo ne recite nič mamici, rotim Vas.... Sploh ne govorite o tem nikomur, ker je to skrivnost. Ne daj Bože, da izve mamica, kaznovala bi me, Sonjo in Pelagejo... Torej, poslušajte! Jaz in Sonja vidiva ato vsak torek in petek. Kadar naju vodi Pelageja pred obedom na izprehod, gremo v slaščičarno Apfeljevo, a tam nas že čaka ata. On sedi vedno v posebni sobici, kjer je, veste, mramorna miza, na kateri je gos brez hrbta, ki služi za peplnico.«

»Kaj pa delate tam?«

»Nič. Najprvo se pozdravimo, nato sedemo k mizici in ata nas pogosti s kavo in kolači. Sonja ima rada kolače iz mesa, a jaz jih ne trpim! Jaz ljubim one z zeljem in jajčki. Mi se tako najemo, da se pri obedu silimo jesti veliko, da bi mamica nič ne zapazila.«

»O čem se pa razgovarjate?«

»Z ato? O vsem. On nas objemlje, poljubljuje in nam pripoveduje smešnice. Veste, on pravi, da naju vzame k sebi ko dorasteva. — Sonja noče, a jaz pojdem k njemu. Seveda, brez mamice bo dolgočasno; no, ji bom pa pisma pisal! Čudno, saj jo bom lahko posečal ob praznikih — kaj ne da? Ata je tudi rekel, da mi kupi konja. Jako dober človek je. Samo tega ne razumem, zakaj ga ne povabi mamica k sebi stanovat in zakaj mama prepoveduje sestanke z njim. On silno ljubi našo mamico. Vedno naju izprašuje, kako je njeno zdravje in kaj dela. Ko je bila ona bolna, je skočil, prijel se za glavo, glejte, tako-le in — — — in je hodil gori in doli. Vedno naju prosi, naj jo ubogamo in spoštujemo. Slišite, ali je res, da smo nesrečni?«

»Hm, — zakaj?«

»Tako pravi ata. Vi, pravi, ste nesrečni, jaz sem nesrečen in mamica tudi. Molite, je rekel, zase in zanjo.«

Aljoša se je zagledal v nagačeno ptico in se zamislil.

»Tako — — —« je zamrmral Bjeljaev. »Glej, glej! Po slaščičarnah imate svoja zberovanja. In mamica ne ve?«

»Ne-e... Odkod pa naj ve? Pelageja ji ne pove za vse na svetu. Predvčerajšnjim nas je ata pogostil s hruškami. Bile so sladke kakor med. Jaz sem pojedel dve.«

»Hm.... Da, še to — — — čuj, pa mene ni ata nič omenil?«

»Vas? — Kaj bi Vam rekel?«

Aljoša je pogledal Bjeljaevu radoveden v obraz in stisnil rameni:

»Ne reče nič posebnega.«

»Na primer, kaj reče?«

»Ali ne boste užaljeni?«

»Kaj še? Ali me morda psuje?«

»On ne psuje, pač pa — — — se jezi na Vas. On pravi, da je radi Vas mamica nesrečna in da ste Vi — pogubili mamico. Slišite, on je malo čuden! Jaz mu pravim, da ste Vi dober, da ne kričite na mamico, a on samo maje z glavo.«

»Govori torej, da sem jo jaz pogubil?«

»Da, ne bodite užaljeni, Nikolaj Iljič!«

Bjeljaev je vstal in začel hoditi po sobi.

»To je čudno in... smešno!« je mrmral, dvigal ramena in se smehljaj. »Sam je vsemu kriv, in jaz sem pogubil, a? Glejte, nedolžno jagnje! Torej tako je govoril tebi, da sem jaz pogubil tvojo mater?«

»Da, ampak... saj ste vendar rekli, da ne boste užaljeni.«

»Saj nisem užaljen in... in to tebe nič ne briga! Ne, — to je celo smešno. Jaz sem sedaj še kriv vsega.«

Zvonček je zapel. Deček je skočil z mesta in zbežal. Čez trenutek je stopila v sobo dama z malo deklico, — to je bila Olga Ivanovna, mati Aljošina. Poskakujoč, glasno prepeva in mahaje z rokami ji je sledil Aljoša. Bjeljaev je pokimal z glavo in nadaljeval svojo hojo.

»Seveda, koga naj sedaj obdolži, ako ne mene?« je mrmral jezno. »Ima prav! On je razžaljen mož.«

»O čem govoriš?« je vprašala Olga Ivanovna.

»O čem? No, pa poslušaj, kaj pripoveduje tvoj vdani mož! Izvedelo se je, da sem jaz podlež in zlodej, da sem pogubil tebe in otroke. Vi ste vsi nesrečni, samo jaz edini sem srečen. Silno, silno srečen!«

»Ne razumem te, Nikolaj! Kaj je to?«

»Poslušaj tega mladega gospodiča!« je odgovoril Bjeljaev ter pokazal na Aljošo.

Aljoša je zarudel, potem naenkrat obledel in ves njegov obraz se je od strahu spačil.

»Nikolaj Iljič!« je zašepetal glasno, »Psss!«

Olga Ivanovna je začudeno pogledala Aljošo, Bjeljaeva, potem zopet Aljošo.

»Le vprašaj!« je nadaljeval Bjeljaev. »Tvoja Pelageja, prismođa neumna, jih vozi v slaščičarne in pripravlja tam sestanke z atom. A to še nič ni, ata je mučenik, a jaz sem lump, zlodej, ki je vam skalil življenje...«

»Nikolaj Iljič!« je stokal Aljoša. »Saj ste dali častno besedo!«

»E, pusti to,« je zamahnil s roko Bjeljaev. »Tu so važnejše stvari kakor vse častne besede. Jaz se zgražam nad lažjo, nad licemerstvom.«

»Ne razumem!« je rekla naposled Olga Ivanovna in solze so se zasvetile v njenih očeh. »Slišiš, Aljoša,« se je obrnila k sinu: »Ti se shajaš z očetom?«

Aljoša je ni slišal, gledal je z grozo Bjeljaeva.

»Ni mogče,« je rekla mati. »Grem in vprašam Pelagejo.«

Olga Ivanovna je odšla.

Aljoša je, trepetajoč na celem telesu, izpregovoril: »Slušajte, saj ste dali vendar častno besedo.«

Bjeljaev je odmahnil z roko ter nadaljeval svojo hojo. Mislil je na žalitev in kakor prej, ni več obračal pozornosti na dečkovo prisotnost. Njemu, odraslemu možu, ni bilo mar otrok. Aljoša pa je sedel v kotichek in je v strahu pripovedoval Sonji, kako so ga prevarili. Trepetal je, jekal, jekal; bilo je prvič v njegovem življenju, da je tako bridko spoznal laž. Saj do danes ni vedel, da je na svetu razen sladkih hrušk, kolačev in dragih ur, še mnogo drugega, česar ne najdemo v otroškem slovarju.

Poznaš te stene tihe sobe?

Poznaš te stene tihe sobe,
ta težki mrak prepojen sanj?
O, zdi se mi, že davno davno,
ko hrepeneč sem hodil vanj...

Še sanje najine duhtijo
iz bele stene v tihi mrak,
ljubezen solze že rosijo,
in čelo že zagrinja mrak.

Kralj Matjaž.

Simbolična igra v enem dejanju. — Spisal Josip Ribičič.

OSEBE:

Kralj Matjaž.

Svoboda.

Vehtra, kraljica belih vil.

Zlata, njena spremljevalka.

Perperuša, zlobna boginja.

Bojevnik.

Samaritanec.

Starka.

Matija Gubec.

Napoleon.

Pevec.

Matjaževa vojska; uporni kmetje, vile.

Vrši se ob Matjaževi zeleni gori.

1. slika.

Noč. Luna sije na malo, napol podrto kočo na desni. Pred kočo preprosta klop. Levo in ob vznožju zelene gore, v ozadju je krivenčasto, okleščeno drevje. Goia debela se krivijo k tlom in so v mesečini podobna globoko sklonjenim človeškim postavam. Med drevjem je skala, podobna veliki kameniti mizi.

Za goro je jasno nebo. Od časa do časa zažari nebo v krvavih lisah, ki sežejo visoko do zvezd.

Pred hišo obvezuje Samaritanec ranjenega bojevnika.

Bojevnik

(z bolnim, napol mrzličnim glasom.)

Zahvaljen, dragi! Meni je že dobro;

da le oko ne gleda več grozot,

ki bolj skelijo, kot sovražne krogle.

Le idi k drugim: tam za hribom stok

je njihov tak, da čuje se v nebó.

Do te klopi samó mi še pomagaj.

Samaritanec

(pomaga ranjencu do hiše, mu položi glavo na klop, ter mu popravi obvezo na čelu).

Bojevnik

(se zamisli).

Doma je tudi klop pred hišo stala;

ob njej me mati je zibala, oče

na njej je sedel, ko me, dečka, je

učil ljubiti to le dobro zemljo.

In v dobi, ko srce kipelo je,

najlepše sanje sem na njej presanjal.

Velika dela sem hotel začeti,

pa pred začetkom že — prišel je konec.

Prekmalu, vse prekmalu! Mlad sem še, težkó odhajam!

(Pokaže pred se.)

Zemljo to poglej.

Ah, težko bo slovo od rodne grude.

Samaritanec:

Ne pojnim tega! Lepa je ta zemlja, a videl lepših sem stotero že!

Bojevnik.

Pogan! Proklinjaš mater.

Samaritanec.

Gospodari

tujina ji! Zakaj bi ljubil jo?

Doslej mi ni ničesar dala zemlja, nobena, ta najmanj! Je revna, uboga, in straziti jo moraš noč in dan, da tat ne ugrabi je!

Bojevnik.

Zato, nevernik

jo ljubim vedno bolj, ker njena smrt je moja smrt! Od pamtiveka že bojuje se moj rod ob njeni strani s tujino za svobodo in pravico; ta večni boj me druži večno z njo. Grešnik, ki jo tajiš, ko gledaš jo, kje bil si, kod si hodil, da proklinjaš to dobro grudo, ki te vroče ljubi, odkar na njej si prvič v svet pogledal?

Samaritanec.

Tod moja zibka tekla ni, tovariš. Po materi poznam to zemljo; oče me liubit tuje je učil, to zemljo z zasmehom le omenjal je, ljubezen do nje: norost, šibkost imenoval je. Jokala sprva mati je, a kmalu razum tujine solze je posušil.

Bojevnik.

Utonilo tudi tvoje je srce v razumu, bedni moj tovariš.

(Ga objame.)

Dragi!

Poklekni in razjoči se! Je dobra — odpušča rada! Jokaj z njo, da v boljših, svobodnih dneh boš vriskal z njo. In ta veliki čas se bliža.

(Gleda na reber, izbuli oči, kakor bi gledal prikazen.)

Ah, poglej!

Poglej: odprla se je gora — miza — in on — in vojska, ah, zdaj vstaja, glej — (Krikne.)

Matjaž, Matjaž!

(Hoče vstati z iztegnjenimi rokami.)

Samaritanec

(ga potisne zopet na klop in mu da piti.)

Tu pij! Drevesa so
in skale. Lezi in potrpi; grem,
da najdem pot iz tega kraja. Kmalu
se vrnem k tebi spet.

Bojevnik

(udano).

Zahvaljen — idi!

Samaritanec

(odide v levo).

Bojevnik

(skloni glavo in gleda z mrzličnimi očmi
v ozadju ter dvigne večkrat tresočo roko).
gori).

(Gora se odpre).

2. slika.

Iz teme, ki vlada v Matjaževi gori,
se komaj loči v ozadju kralj Matjaževa
vojska, ki spi na tleh, vsa oborožena.

Kralj Matjaž sedi na levi ob mizi in
spi. Dolga bleda brada mu sega do tal.
Na glavi nosi krono. Naslanja se na dolgi
meč. Ob njem stoji oproda in drži ščit.

Desno v ozadju visi na steni svetel
meč. Pod mečem čepi žalujoča žena, po-
krita s črnim pajčolanom. Njeni obrisi se
komaj ločijo od temnih sten.

Sredi v ospredju prestol, na njem
zlata krona. Na prestol vodijo stopnice
posute s cvetjem.

Vehtra.

(kraljica belih vil, sedi na drugi stopnici
in prede).

Zlata

(bela vila, Vehtrina spremljevalka sedi
na levi in se naslanja na prvo stopnico.
En konec spredene niti gre skozi njene
roke).

Perperuša

(zlobna boginja, vsa v črnem, stara, čepi
na desni. Skozi njene roke gre druga nit
od prediva.)

Vile

(pojejo in predejo).

Iz veka v vek gre čas in konca nima.
Skoz nit gre sodba narodu sojena.

Vehtra

(pogleda nit).

S solzami ta —

Zlata

(gleda svojo nit)

s krvjo ta napojena.

Perperuša

(dvigne roko in gleda svojo nit.).
He! glej! Tu notri sodba ta se skriva:
In mraka naj v temo gre tvoja pot, Slovan.
Od rojstva tja do groba: rob-tlačan!
Ko gledal boš, kar sreča drugim nudi.
naj hrepenenje novo bol obudi.

Zlata.

Ah, Perperuša, zlobna starka!

Vehtra

(preneha presti, Perperuši).

Vedi,

zapisano stoji: skelel bo bič
na plečih suznja, dušo bo izbičal,
a vere ne!

Zlata

Ker vera, hrepenenje
v robstvu najsilnejša sta, kot klic
po solncu je najvišji v temnih dneh.

Vehtra

(nadaljuje, vsa zamaknjena).
In sina vnuk peljal bo deco v raj,
ki ded ga videl je le v sladkem snu.

Perperuša.

Haha, kedaj bo to?

Vehtra.

Prišel junak bo
močan kot Davor,* silen kot Perun
in blag kot Daž bog.

Zlata.

Pa bo meč izdrl.

Vehtra

(pokaže meč, ki visi ob steni in se ostro
odbija od ozadja.)
Svobode meč, ki odrešenja čaka.
(Prede dalje.)

Perperuša

(dvigne novo nit).

Glej, pesoglavci so tvoj rod junaški
zarobili.* In koj stesali bodo

*) Stari Slovani so bili poganske vere. Naj-
višji bog, stvarnik nebes in zemlje, se je imenoval
Perun. Davor je bil bog hrabrosti, vojne in juna-
kov; Daž bog pa bog solca in rodovitnosti.

*) Pesoglavci so Obri, ki so usužnjili Jugo-
slovane v 6. stoletju. Jugoslovani so živeli v po-
sameznih demokratičnih zadrugah in niso imeli
skupnega vladarja. Zaradi tega se niso mogli
upreti tlačiteljem, čeravno so bili po številu moč-
nejši. Vsak rod je delal po svoji glavi. Obri so jih
rabili za obdelovanje zemlje (samim ni bilo do
dela) in za boj v prvih vrstah: bitke za Obre so
začenjali vedno slovanski pešci. To je trajalo to-
liko časa, dokler se Slovani niso združili v prvo
državo. L. 623. so se pod vodstvom Sama uprli
Obrom, jih pregnali in si izvolili kralja: Samo.
Samovo kraljestvo je segalo od Dunava preko
Korotana do Italije ter je združevalo češka in slo-
venska plemena.

junaku zibko — pa bo grob, ne zibka
Ej, Vehtra, kje je tvoj junak! Pesjani,
pesjani mu ob grobu »aja tuta«
bojjo.

Vehtra

Ah, nehaj, glej, kralj Samo vstaja!

Zlata

Ob njem je Davor, vojne bog.

Vehtra

Junak

junake zbira; četa raste, ah,
ah, boj in — zmaga, — glej, pesjanov beg,
čuj vrisk! (Neha prestí.) Moj rod je prost!

Zlata

Je prost!

Perperuša.

Je prost? Le predi dalje, čas beži!

(Pokaže novo spredeno nit.)

Poglej, vse mine. Tvoj se rod prevzel je
v svobodi; prežarka luč ie: ne ve,
kam z njo bi! Glej, od trupa ud se loči;
in trup je sam in ud je sam! In bič
pesjanov menjal je le gospodaria!

Zlata.

Miruj.

Perperuša.

Počakaj, Zlata, kajti to ni
še konec — groza nima dna!

Zlata.

Miruj!

Perperuša.

Le glej. Od zahoda se bliža nova
pelina čaša, ki ji vir ne vsahne!
Pijan pelina bo, kot bil medice.
Hehe, le glej, poldrugsto let prostosti.*)

Vehtra.

Ah, kje si svetla nit!

Zlata.

Temá povsod.

Vehtra

(neha prestí, zamišljeno).

Samo poldrugsto let prostosti! Zakaj?

Zlata

(žalostna, si zakrije obraz).

Zakaj?

Perperuša.

Zato, da znal bo zdaj ceniti pelin.
ki se mu je v svobodi bil odvadil.

Zlata.

Ti, strup! Miruj, miruj!

Vehtra.

Prišel junak bo
močán kot Davor, silen kot Perun
in blag kot Dažbog.

Zlata.

Pa bo meč izdrl.

Vehtra

(pokaže na žalujočo ženo.)
Svoboda zopet bo vstala!

Zlata.

Préstol

od pamtiveka nanjo čaka.

Vehtra.

Krona

bo v novi zlati zarji se svetila.

Perperuša.

Kedaj bo to? Poglej, kako tam ždi,
okamenela je svoboda tvoja.
Kako bo vstala? Nit poglej! Zaman,
zaman je jok, zaman vse sanje, komaj
se reši enega gospoda, valpet
nad njim že nov stoji. In novi bič
vse huje še skeli! Tu: polumesec
odpira rane, sveže še od zadnje
graščinske tlake!

Zlata.

Lažeš!

Perperuša.

Ej, ne lažem!

In tu: Doslej neznana bol se stari
pridruži rani: cvet rodu se z rablji
pobrati: janičar privre v deželo,
ubija otca sin, zakolje mater,
ki ga dojila je. In tuja vera
za to mu raj obljublja.*)

Vehtra

(premišljuje nekaj časa, vsa žalostna, po-
tem začne vnovič prestí. Radostno.)

Glej, to nit!

In to — svetlejša še!

Zlata

(radostno).

Kot zlato solnce!

Vehtra

Kot svoboda! Ah, glej —
(Vstane, se nasloni na prestol in se zagleda
v daljo. Nebo žari v zarji in solnce zasije
na skupino.)

Nebo žari!

*) Koncem 8. stoletja je zavlada po jugoslo-
venskih pokrajinah nemška premoč. Z vlado
Karla Velikega se začenja tisočletno tlačanstvo na-
šega naroda. Narodni upori niso imela nikakega
vspeha. Slovensko ozemlje je upravljalo nemško
plemstvo in uradništvo. Tu sem segata začetka
ponemčevanja in tlake.

*) V 13. stoletju so začeli napadati Turki ju-
goslovansko ozemlje. Turki so krščanske mlade-
niče poučili in utrdili v turški veri, jih porazdelili
v svojo vojsko. Ti poturčenci, ki jim pravimo ja-
ničarji, so bili strastnejši sovražniki krščanskega
sveta in sultanu zvestejši vojščaki nego Turki
sami. Od tu pregovor: »Poturica je huiši od
Turka«.

Zlata

(se ji pridruži).

Na plan zlato se je usulo.

Vehtra.

Vrisk

se bliža, hrup narašča. Glej, junak prihaja.

Zlata.

In bo meč izdril.

Vehtra.

Ah, čuj!

(V desni narašča hrup bližajočih se korakov. Začuje se pesem upornikov:)

Le vkup! Naprej uboga gmajna!

Nazaj korak nam ne pozna poti!

Le vkup! Prišla je ura obračuna.

Naprej! Trinoga samo smrt vkroti!

Kmetje uporniki

(korakajo pevajoč čez prizorišče, tik ob prestolu v levo. Oboroženi so s sekirami, kosami, vilami. Dvigajo grozeče svoje orožje.)

Matija Gubec*

(se loči od trume, postavi sekiro na tla in prime za ročico meča, ki visi ob steni. Vleče za ročaj z obema rokama, a povleče rezilo le za tretjino iz nožnice. Izpusti meč in se zamisli, potem zgrabi odločno za sekirico, jo dvigne ter odpelje kmete v levo.)

Žalujoča žena

(v jami se je ob Gubčevem poizkusu dvignila, temna obleka ji je zdrknila z ramen in vsa bela in lepa je korakala počasi proti Gubcu z iztegnjenima rokama. Ko je videla, da Gubec ne zmore meča, si je zakrila obraz in se vrnila. Črna obleka ji je padla zopet na žalujočo postavu.)

Matjaževa vojska

(se je zganila, dvignila glave in zopet zaspala.)

* V 16. stoletju so se začeli Slovenci puntati zoper gosposko. Ti upori in pa razni verski in politični boji so pospeševali gospodarski propad slovenskega ljudstva. L. 1572. so se šli kmetje pritožiti zoper gospodo na Dunaj. A vspeli je bil ta, da je gospoda proglasila kmete za izdajice. Ker ni bilo drugega izhoda, so se zbrali kmetje v armado 20.000 mož in udarili pod vodstvom Matija Gubca nad graščake. A tudi gospoda je zbrala vojsko ter premagala kmete. Med ujetniki je bil tudi Matija Gubec, ki so ga odpeljali v Zagreb. Tu je moral gledati umiranje svojih zvestih, končno so ga začeli mučiti z razbeljenimi kleščami, nato so ga kronali z razbeljeno krono in ga nazadnje razčetrtili.

(Nebo blesti in vedno gosteji je mrak. Preko ozadja letijo veliki temni ptiči:

srake.)

Perperuša

(iztegne pest za Gubcem).

Hehe, Matija Gubec, kmečki krali,

le hiti -- rabelj ti že krono kuje,

razbeljen stol stoji in čaka, krali,

da sedeš nanj in gledaš sodbo zvestih

oprod in konec lastnega junaštva.

Vehtra

(žalostno).

Zašla je luč!

Zlata

(sede).

Tema pritiska k tlom,

tlačenih stok in vzdih poslednji,

in prošnja, kletev iščeta poti

v nebó zaman!

Vehtra.

Kedaj bo konec tiae?

Zlata.

Kedaj?

Perperuša.

Kedaj? Na to ti sam tlačan odgovor da: «Na sodni dan popoldan».

Zlata.

Ni res!

Vehtra.

Obup je smrt, a rod živi!

Perperuša.

Življenje črva!

Zlata.

Molči!

Vehtra.

Pot v nebó

je strm!

Zlata.

Vztrajnost čednost je trpina.

Vehtra.

Kar oče zmogel ni, bo sin, bo vnuk in vnuka vnuk izvršil.

Zlata

(pride).

Čas beži!

Vehtra

(pokaže nit. Nebo zažari rdeče.)

Glej, novo čudo! Solnce vstaja na zapadu.

Zlata.

Ah, temá izginja, megle se dvigajo.

Vehtra.

Čuj krik: kot vrisk svobodnih!

Zlata.Se trese zemlja, pol od groze, pol
v radosti.**Vehtra**

(gleda v levo.)

Ah, poglej! Kdo je, ki bliža se?

ZlataPod njim se trese zemlja in rudi
za njim nebo!**Vehtra.**

Kdo tujec silni je?

Perperuša.Sanjač iz zahoda, ki na vzhodu
bo konec svojih sanj doživel.

(Dalje.)

Nocoj!

Čuješ, dragi, kako slavci pojó

v moje srce v tej uri;

čuješ, kako v jasnem azuri

zvezde melodijo lepote pojo.

Čuješ, dragi, kako v moji vazi,

tvoje bele rože ihle;

žejno, ah, žejno je moje srcé!

In če v ljubezni sejalo je strup,

in če tvoja pota je spremljal obup,

in če je s tabo ves svet ljubilo,

vse, vse nocoj bi izpilo...

Henrik Hebat.

Brata in zlato.

Spisal Lev Nikolajevič Tolstoj.

Pred dolgimi časi sta živela blizu
Jeruzalema dva brata, Atanazij je bilo
ime starejšemu in Janez mlajšemu.Prebivala sta v votlini nedaleč od
mesta in živela od tega, kar so jima pri-
nesli ljudje.

Vse dni pa sta brata delala.

Nista delala zase, ampak za uboge.

Kjerkoli so bili ljudje, ki niso mogli
več delati, kjerkoli so bili bolniki, vdove
ali sirote, tja sta se podala in delala, nato
sta zopet odšla in nista yzela plačila.Tako sta živela brata cel teden vsak
zase in šele ob sobotah zvečer sta se na-
šla na domu.Ob nedeljah sta ostala doma, molila
sta in govorila.In angel Gospodov je stopil iz nebes
in ju je blagoslovil.V ponedeljek sta zopet odšla, vsak na
svojo stran.Tako sta živela mnogo let in slednji
teden je prišel angel Gospodov k njima in
ju je blagoslovil. —Nekéga ponedeljka, ko sta zopet šla
na svoje delo in sta se že podala vsak nasvojo stran, je postalo starejšemu bratu
Atanasju težko pri srcu, da se je moral
posloviti od svojega brata, ustavil se je
in se ozrl za njim.Janez je šel s povešeno glavo svojo
pot dalje in se ni ozrl.Loda naenkrat je Janez postal, del
roko nad oči in začel gledati v neko smer
kot da je nekaj važnega zapazil.Nato je šel proti onemu kraju, ko je
prišel na mesto pa je prestrašen skočil v
stran in bežal čez drn in strn, kot bi lete-
la divja zver za njim in se ni ozrl.Atanazij se je čudil in šel k onemu
mestu, da bi videl, česa se je Janez tako
ustrašil.Ko je prišel bližje, je videl, kako se
nekaj sveti v solncu.Stopil je še bližje... V travi je ležal
kup zlata, kot iztresen iz kake posode...In Atanazij se je čudil še bolj, nekaj
zlatu, nekaj njegovemu bratu, ki je bil
tako prestrašen odskočil in zbežal.»Čemu se je ustrašil in čemu je zbe-
žal?« je pomislil Atanazij. »Saj zlato ni
pregrešno. Greh tiči samo v človeku. Z

zlatom se lahko dela slabo, toda z zlatom se lahko stori tudi mnogo dobrega. Koliko vdov in sirot bi lahko preživel s tem zlatom, koliko nagih bi lahko oblekel, koliko bolnih ozdravil! Midva služiva ljudem, toda usluge, ki jih delava, so majhne, kot je majhna najina moč. S tem denarjem bi pa lahko več dobrega storila.»

Tako je mislil Atanazij in te misli je hotel razodeti svojemu bratu, toda ta je bil že predaleč, kot mal hrošč, tako velik je že izginjal v daljavi.

In Atanazij je pobral zlato v obleko, kolikor ga je mogel nesti in ga je nesel v mesto.

Šel je v gostilno, shranil zlato pri gostilničarju in se vrnil po drugega.

Ko je prinesel vse zlato, je šel k prekupcem, kupil je zemljo v mestu, kamenje in les, najel delavce in začel zidati tri velike hiše.

In Atanazij je živel v mestu tri mesece in sezidal tri velike hiše: prva zatočišče za vdove in sirote, druga bolnišnica za bolne in nesrečnike tretja prenočišče za potnike in berače.

Atanazij je dobil tri častitljive starčke, enemu je poveril hišo za vdove in sirote, drugemu ono za bolnike, a tretjemu prenočišče za potnike in berače.

Atanaziju je ostalo še tri tisoč zlatnikov.

In dal je vsakemu izmed starčkov po tisoč zlatnikov, naj jih razdele med uboge.

Vse tri hiše so bile polne ljudstva in ljudje so začeli Atanazija za to, kar je storil, hvaliti.

In Atanazij se je radoval nad tem in ni ga veselilo več, da bi zapustil mesto.

Atanazij pa je ljubil svojega brata in ko je vzel slovo od prebivalcev treh hiš in ni obdržal niti enega zlatnika zase, se je vrnil v isti obleki, v kateri je prišel, v svojo votlino nazaj.

Atanazij se je bližal domu in razmišljal:

»Moj brat je slabo delal, ko se ustrašil zlata in zbežal. Ali nisem jaz storil boljše?«

Komaj je to pomislil, je zagledal angelja, ki ga je hodil blagoslavljal, stati na potu; angel ga je zrl nevoljno.

Atanazij je onemel in dejal samo:

»Zakaj me tako zreš, o gospod?«

Angel je odprl usta in odgovoril:

»Pojdi od tu! Nisi vreden, da bi živel s svojim bratom! Da je tvoj brat bežal od zlata, je več vredno kot vse ono, kar si ti z zlatom napravil.«

In Atanazij je začel pripovedovati, koliko ubogih in koliko potnikov je nastil in za koliko sirot je poskrbel.

Angel pa mu je dejal:

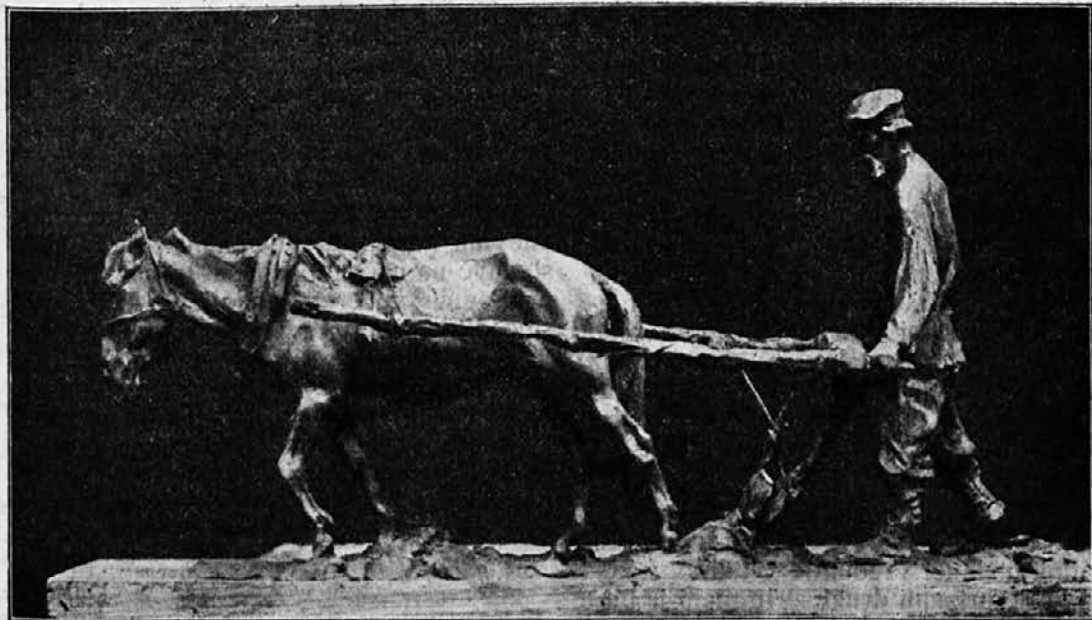
»Vrag, ki ti je položil na pot zlato, da te je zapeljal v greh, ti je tudi te besede položil na jezik.«

In Atanazij je začel obujati vest in uvidel je, da je storil vse radi sebe in ne radi Boga: razjokal se je in obžaloval.

Tedaj je stopil angel s poti in že je stal Janez pred Atanazijem, ki ga je težko pričakoval.

In od tega časa se Atanazij ni dal več zapeljati od hudiča; uvidel je, da je mogoče le z delom služiti Bogu in ljudem in ne z denarjem.

In brata sta zopet živela tako kot poprej.

Lev Nikolajevič Tolstoj pri oranju.

Življenja laž in resnica.

Spisal Jens Jørgensen.

PRIPOVEDOVAL Ti bom o nekem večeru pred približno tremi leti. Sedel sem v kavarni v družbi možakov, ki sva jih oba gledala z občudovanjem radi njihovega vzvišenega mesta v kraljestvu umetnosti. In vino je odprlo njihove duše — in pogledal sem vanje, pogledal sem za lepa bronasta vrata z umetniškimi reliefi. Saj veš, kako je Alcibijad občudoval kipe bogov v notranjosti satira Sokrata! Toda, ko so ti možje odprli pisano ikonostazo svoje umetnosti, sem zazrl z grozo v temini Najsvetejšega le gnusne malike: zlato tele, Famo, in babilonsko Venero.

Spominjam se, da sem pripomnil nekaj o vzgajanju duha z umetnostjo. »Vzgoja z umetnostjo«, se je rogal eden; »nikar si ne domišljajte, da je poezija kaj drugega kot zabavno berilo... Mi pišemo le, da občinstvo zabavamo... mi iščemo, kako bi pogodili njegov okus... in veseli smo, če mu ugodimo! Ali ne živimo tudi mi? Ali ne jemo tudi mi? Ali ni tudi nam dodeljen še en užitek — za — in njegovo lice je zadobilo oni izraz, ki po njem spoznajo coprnice v »Faustu« Mefista.

DRUG večer, ne dolgo potem.

Sedel sem v gledališču in prisostvoval uprizoritvi novega dela nekega mladega pisatelja. Igrali so ga prvič; uspeh ali neuspeh večera je bil odločen. Delo je uspelo. Ploskanje je naraščalo ob koncu vsakega dejanja. Tedaj sem se slučajno ozrl in pogledal ploskajoče. Na vseh obrazih — na rdečih in bledih, na gladkih in nagubanih, na obrazih gospodov in gospa — je ležalo nasičeno hlepenje po duševni razvnetosti, prijetna razdraženost, in utešena sla.

In tedaj sem nakrat zastrmel v praznoto svojega življenja — v praznoto onega, za kar sem deloval. Saj je bil tudi to zadnji, končni, potreben smoter mojega življenja: da bi si pridobil odobravanje nekoliko stotin gospodov in dam. Brez tega cdebravanja bi moje delo ne bilo upravičeno, ker noben umetnik ne more uspevati, če mu primanjkuje občinstva plodnih tal.

Tedaj se mi je zazdelo, kakor da se udirajo tla pod menoj. Če je bila umetnost v zadnji inštanci vredna le v toliko, v kolikor so jo priznali drugi — in meni je bilo nemogoče spoznati, kako naj bi se žrtvo-

val, da bi postal burkež na dvoru občinstva, pisan glumač, ki se je igral s cvetjem svojega življenja, da bi mogel živeti, da bi jedel in pil, in imel ono tretje, kar je namignil naš tovariš oni večer...

Po predstavi sem bil v družbi srečnega pisatelja. Čestitali so mu, in tudi jaz sem mu večil srečo. Sestavljali so kritike, pisali članke — deloval je ves aparat, ki naj bi prihodnji dan potrdil uspeh mladega pesnika.

Kljub premagovanju se nisem mogel udeležiti slavnostnega veselja. Dvignil sem se in šel. Bila je zimska noč — nebo je bilo polno zvezd. Šel sem dalje in dalje — v predmestja sem šel — po najsamotnejših poteh. In dvignil sem pogled k zvezdam, k zadnjemu pribežališču, k skrajnemu upu, tedaj, ko je vse zemeljsko minilo in izgubilo svojo moč.

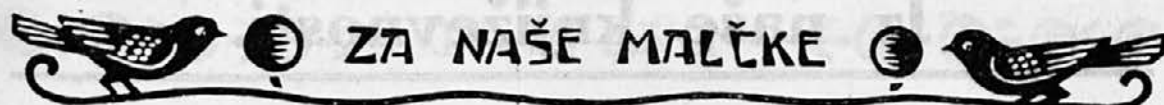
Kakor v molitvi sem povzdignil k nebu roke in vzkliknil:

»Ve ste čiste! Ve ste žareče in neomadežane! Ve ste trdne in nespremenljive! Ve me ne varate! Ve ostanete na veke tam gori, nad oblaki in meglami, da bi me tolažile, da bi me dvigale, da bi me čistile!«

In potoval sem dolgo, s pogledom utrtim v večno čiste lučke, in mir je objel mojo dušo.

TODA kaj koristi čistost zvezd onemu, ki mora iskati vsakdanjega kruha v zemeljskem blatu? Ko mine noč in ugasnejo zvezde, vzide solnce zopet in zopet se vozi dan z dvojno vprego preko neba: — z bledim gladom in pekočo strastjo. In tedaj zaskeli stari kačji pik v peti človeka, in mož in žena hitita brez miru po dnevnih poteh, da se prašnih nog snideta slednjič na nočnem ležišču. In pozabil sem nauk onih večerov, nadaljeval sem prejšnje življenje, a praznoto sem izpolnjeval z zlatimi meglicami opojnosti, tičal sem v grehu kakor v prostorni hiši. In vzljubil sem smrt in trehnenje proglasil za sveto. Tako sem postal cigan med cigani — dekadent med dekadenti — človek, ki si je postavil šotor ob mejah brezzakonja.

Dalje.

Opat samostana Jakuši.

Japonska pravljica.

Pri Nara, ob cesti, ki pelje v mesto Osaka, stoji star samostan, ki se je nekoč imenoval Jakuši-ji, kar bi se reklo po naše božji samostan.

Nekoč je živel v tem samostanu nek pobožen, bogaboječ opat, ki se je trudil, da bi s svojim življenjem dajal vsem dober vzgled; ni zbiral bogastva, ampak je darove, ki jih je dobil samostan, zopet razdelil med uboge in ni obdržal niti novčiča zase. Tako je upal, da bo, ko se približa njegova zadnja ura, stopil kot pravičnik pred Budovo*) obličje. Ko pa je prišla zaželjena ura in je udan v božjo voljo čakal, da pride ponj Budov sel, ni videi prihajati tega, prišel pa je ognjen voz, ki so ga vleкли neštivilni čudno pisani peklenški duhovi. Opat se je silno prestrašil in je prosil za pojasnilo, kaj je storil hudega, da prihajajo mesto slá Budovega služabniki pekla.

Odgovor se je glasil:

»Ti si pred mnogimi leti vzel merico

*) Buda je prerok, ki ga časte Japonci po božje.

riža iz samostanske žitnice zase in jo še do danes nisi vrnil, zato te čaka pekel!»

Opat je prosil, da naj mu dajo toliko časa, da bo mogel poravnati že davnaj pozabljeni dolg, ki se mu ni zdel toliko važnosti. Ta prošnja mu je bila uslišana.

Poklical je vse samostanske brate in učence k sebi, povedal jim nevarnost, v katero je zašel radi malenkostnega in pozabljenega dolga in dejal: »Zberite vso mojo lastnino in obrnite jo v prid samostana, da bo poravnán moj dolg in bom moral mirno umreti. Vas pa opominjam, naj nikoli ne izgine ta nauk iz vašega srca: Če že radi ene same merice riža zaslužimo pekel, kaj se zgodi šele onim, ki vedé zapravljajo in razmetajo tuje premoženje in zbirajo bogastvo v svoje veselje in razkošje!»

Ko je to dejal, je legel in njegove ustnice so šepetale: »Poslanec miru prihaja ... Pomagaj mi, o Buda!» Nasmeji je legel na njegovo obraz, bil je mrtev, odšel je v raj kot zvest služabnik Gospodov.

Labko noč.

Lahko noč! — Pokojno spi
v tihem, sladkem spanji.
Vse utonejo skrbi
naj v prepád brezdanji.

Naj ob tebi angel bdi,
sladek sen ti vdiha,
ziblje dušo mlado ti
vso noč sreča tiha.

Ksaver Meško.

Solnčni zahod.

Krijejo tam na zapadu
zlati ščiti diven grad,
solnčece zvečer vanj hodi
v rožno posteljico spat.

Vrata segajo v nebo mu,
človek ni še hodil tod,
krasen je kot hiša božja,
zidal ga je sam Gospod!

Danska pesmica.

Mamica poje.

Moja Vladka ljubi zvezdice,
in med njimi lunica je blede,
pa po noči nima Vladka časa,
samo v sanjah zvezde — sestre gleda.

Oj Čuvarji, angeli vi, bdeči,
zastražite ji njen raj blesteči!
Naj ji nihče niti ene same
z néba zvezdice svetlé ne vzame!

P.

Iz naše književnosti.

Pod svetilko.

Spisal Rikard Katalinič-Jeretov. — Prevedel Henrik Soča.

Veliki čoln je polzel počasi, počasi h kraju. Na prednjem delu čolna v železnem svečniku je plamenel močan ogenj. Trske so prasketale v jezikih ognja in metale iskre, a morje se je pod bakljo isknilo in žarelo. V čolnu je veslal krepak mladenič. Solnce ga je očgalo, morje ga je opralo, v resnici pravi imak.

Na prednjemu delu čolna je stal ob baklji kot kip postaren človek. Držal je osti, da jih zažene v morje, kakor hitro se prikaže lubin*) ali kakšna druga riba. Že se mu je belil ta ali oni las na glavi, ali še je bil krepak in močan. Tudi njeiru je bilo videti, da se je mnogo boril z besnimi valovi, da se je pobratil z viharjem in posestril z nevihto.

»Tone,« je spregovoril tiho veslač.

»Ne govori, France, da ne splašiš ribe. Ali si ženska, da ne znaš molčati?«

»Na srcu imam nekaj« je zašepetal Frane.

»Za vruga, pobegnil mi je krasen lubin. Sedaj govori, žalost! ko mi ga je odnesel bes,« in ribič se je okrenil k veslaču.

»Jaz te nocoj nisem pozval sem, da bi lovila. To je bil le izgovor.« je začel Frane. »Na samem sem se hotel porazgovoriti s teboj kakor z bratom. Ali preie...«

»Kaj preje?« Ribič se je obrnil popolnoma in sedel »Govori!«

»Daj mi častno besedo, da se ne boš jezil, da ne boš vzrožil.«

»Naj bo karkoli, dam ti jo. Beseda ni konj!« In ponudil mu je desnico.

»Ti, Tone, si se vrnil iz Amerike. Bogat si se vrnil, in ljudje govorijo, da si ustanoviš dom.«

»Hočem, Frane.«

»In govorijo, da vzameš Ivičevo Menu.«

»A?!«

»Ali je resnica?«

»Kaj tebi mari — glej ga, glej ga —!«

»Glej, ti se še jeziš. A jaz hočem biti odkritosrčen s teboj. Jaz ljubim Meno.«

»Ti?!«

»Ne jezi se, za Boga. Ona ljubi mene, in ne bodi najini sreči na potu!«

»Meni je obljubila zvestobo.« je vzrožil ribič.

*) Neke vrste riba.

»Po sili. Ker hočejo stariši tako, pri tebi poje mošniček; ali ona je meni sama rekla: 'Govori s Tonom, jaz ne morem, bojim se'. Če je ne pustiš, grem po svetu in umrjem od bolesti. Tvoje sreče ne bom motil, tudi tvoje hiše nočem črniti. Ne vem, kako bo. Meni pri tebi, ali ovenela bo kakor roža brez solnca. Še majhni otroci smo bili, ko si bil ti v Ameriki. Igrali smo se — skrivali in lovili po nečinah. A nekoč sva se našla v mraku na obrežju. In jaz sem ji dejal ves blažen: 'Meno, poljubi mé.' 'Mama me bo kregala', mi je odvrnila ona, a zbežala ni. Pričignil sem jo k sebi in sem jo poljubil. S tem poljubom so se strnila najina srca — in obljubila sva si večno zvestobo. Meni da je Bog tako hotel in kar Bog zaveže, ni prav, da se razveže...«

Ribiču Tonetu se je oko zasvetilo.

»Govori, Tone — v tvoji besedi je moja sreča, ali žalostna usoda.«

»Vzemi jo, brate« spregovoril ganjen Tone. »Sprejmi moj blagoslov in od Boga darovano srečo. Vrnem se v svet, ker mi ni dano, da bi me objemale njene roke. Umrem samski.«

»Hvala ti, stokrat hvala! Ostani pri nas! Čuvali te bomo, in ljubili kakor očeta. Jaz se te ne bojim. Tvoje srce je zlato.«

Tone si je obrisal solzo in dejal:

»Tam na obali je moja hiša. Jaz itak nimam nikogar. Naj bo tvoja in Menina. Stanoval bom pri vaju in vaju gledal, kako se bosta ljubila. Jaz Menu nisem ljubil, hotel sem le gospodinje na stare dni. Bog je hotel drugače, blagoslovljeno bodi njegovo ime!«

»Tone!«

»Frane!«

In dva mornarja sta se objela in poljubila. Taka srca ustvarja mogočno morje, jih rodi besna nevihta...

Na svečniku je ugasnil plamen; a v srcu teh ljudi je izbruhnil novi plamen, plamen one svete ljubezni, katero Bog hoče, da naj bo med ljudmi, ki jih je ustvaril po svoji podobi.

Rikard Katalinič-Jeretov je naš človek, Hrvat-Istran: še živi: lirčen pesnik je, znamenite so njegove kratke, jedrovite črtice iz istrskega življenja.

Književnost in umetnost.

»Čas«, zvezek 3. in 4. je kot Mahničeva številka pravkar izšel. Mogočen zvezek, naravnost knjiga, ki obsega 152 strani, izključno posvečen Mahniču. Za danes se hočemo omejiti le na to, da podamo njegovo vsebino: I. Razprave: Dr. Anton Mahnič kot filozof. Univ. prof. dr. Aleš. Ušeničnik. Mahnič in slovensko ljudstvo. Prof. dr. Iv. Pregelj. Mahničeva kritika hrvatske književnosti. Prof. dr. Ljubomir Maraković. Metoda Mahničevega javnega nastopa. Univ. prof. dr. Josip Srebrnič. — II. Dr. Anton Mahnič v svojem življenju. Iz Mahničevega života. Ante Pilepič, tajnik † biskupa Mahniča. Dr. Anton Mahnič v goriškem deškem semenišču. Spomini. Dr. Jos. Srebrnič. Na otok Krk. P. Hugolin Sattner. O počitnicah pri župniku Iv. Brencetu. Dr. Jos. Srebrnič. Veliki svečenik naroda svoga. Mario Matulić i dr. Avguštin Juretić. Smrt prognanika. Petar Grgec. Poslednji dani biskupa Mahniča. Petar Grgec. Žalobni govor biskupa Ivana Šarića. — III. Kronologija Mahničevega življenja in dela. Dr. J. S. — IV. Bibliografski pregled Mahničevega pisateljskega dela: 1. Iz »Folium Periodicum«; 2. Iz »Rimskega Katolika«; 3. Iz »Hrvatske Straže«; 4. Razni spisi. — V. Drobline.

Drobiž.

DUME.

Od strani sem videl tvoj obraz. Takrat si bila roža. Dih angelov je seval iz tvojega obličja, kljub vsej kruti resnici, ki je obdajala tvoje in moje življenje. Mnogo črnila se je prelilo po papirju in ustvarjalo besede ljubezni. Mnogi je pisal iz pohote, mnogi je trgal besede iz srca, podajal je svetu resnico, z lastno krvjo oškropljeno, prelito iz solz, ki jih ni nihče videl, ki so bile lite v obupnih nočeh dušne osamelosti.

Nekdo je zapisal: Zmerom so mi pravili izkušeni ljudje, da ni rož brez trnja. Na potu življenja pa sem prehitro spoznal, da je mnogo, mnogo trnja brez rož. In če že morajo imeti moje rože trnje, bodi vsaj toliko milostna, — ohrani mi vsaj tisto neskončno lepoto, ki sem jo vžival ob tebi, resnično, da ne ostane v moji roki samo trnjeva šiba...

Sam sem sedel v svojem kotu, na zidu je plavala tvoja senca, ki jo je slikala luč skozi vrata iz sobe, kjer si sedela pri mizi in pisala. Senca se je pripogibala, stala je za trenutek nepremično, spet se je sklonila — hipno je šinila roka k frizuri, in je popravila razmršeni koder...

Vse to sem videl in natančno opazoval. Verno sem opazoval senco, ki je prihajala iz raja, kamor se je plašila moja noga stopiti; a srce je tako zvesto pričakovalo glasu:

»Pridi, dragi, da bova govorila o tisti daljni nepoznani sreči, ki živi, zato ker je resnična, zato ker je v najnihih srečih...«

Tiho sem sedel v kotu, po zidu pa se je pomikala senca.

Srce, ali si srečno, ker ti je dano videti njeno senco? —

Po mojem licu pa sta tiho — tiho spolzeli dve solzi; kanili sta izmed mojih prstov na mrzla, kamenita tla. Od tiste ure so v moje lice utisnjeni dve brazdi, ki ne izginejo nikoli več.

Henrik Hebat.

Lionardov Kristus.

RABINDRANATH TAGORE,

slavni indijski pesnik, predava v Berlinu; o tem pišejo listi:

»Tagore stopi na oder. Vtis njegove lepe glave, ki jo obkrožijo rjavo-sivi lasje, je močan. Njegove temne oči so svetle od daljne luči. Rujava, dolga indijska obleka pada na lahko, čez vitko telo. Tagore čita iz rokopisa. Njegovo telo je nepremično, roke so mirne. Njegov nežni glas v melanholični srednji legi kraljuje v dvorani. Govori angleščino, ki nima v sebi angleškega zvoka. Pri mnogih lirčnih mestih, ko citira verz, ali ko govori o krasoti mesečnih noči, je njegov glas pojoč in zvonek. To je glas človeka. Kakor glas zvona same dobrote. Indijski verz zvenijo kot godba,

Tagore podaja izvleček iz vede svojega življenja. Za podlago mu je indijski nauk, da je harmonija boljša kot boj. On razpravlja, kako se je indijska kultura v gozdovih razvila. Ker so bili ljudje v večnem stiku z naravo, jim ni prišlo na misel, da bi pridobljeno zagradili z visokim zidom proti naravi. Celo na višini cvetočega blagostanja se je ozirala indijska duša vedno nazaj na vzvišenost prepretega življenja v gozdni samotni. Biti sam in se čutiti eno z oblaki in z vetrovi, z živali in grmovjem. Tagore primerja Šekspirja s Sakuntalo. Pri Šekspirju boj človeka s svetom in naravo, pri Sakuntalo harmonija z naravo. Civilizacija odtrga človeka od narave. Duh pridobitve je stopil na mesto hrepenenja po harmoniji. Zgodovina Evrope je zgodovina boja. Nobena politična moč ne more napraviti svojega ljudstva velikega. Izgubljeni raj je mogoče pridobiti le z dobrot.

TALAAD PAŠA.

Proti morilcu Talaad paše se vrši razprava. Talaad paša se je bil odločno zavzel zato, da se pokolje Armence in vniči so jih res nad en milijon z največjimi grozovitostmi. Umoril ga je mlad Armenec, ker so v pokoljih preklali njegovemu bratu lobanju, sestro pa posilili. Vizijo teh dveh bitij je videl neprestano pred očmi. Ljudje božji, kako pride ta mladi Armenec pred sodišče in ne Talaad paša.

ŽALOSTNA VEST.

O umetniški razstavi je pisal v »Slovcu« Jože Piber in povedal o Gaspariju to-le: Da ni umetnik — je gotovo. Pa še zelo lep vzgled imamo v njem, da še tako individualno izražanje niti »najmanjša« lastnost umetnika. Mož nima niti ene svoje ideje, niti ene svoje misli. In: kaj bi potem z njim?

Maksim Gaspari je izjavil, da ne razstavi več svojih umetnin v Sloveniji, dokler je na krmlu »Slovenčev kulturni teror«. — Škoda!

Narodno blago.

AL SE RAJTENGE BOJIŠ?

(Podmelec).

Kaj ti je krščanska duša,
da si tolko žalostna,
al ti sodbo preišljuješ,
al se rajtenge bojiš?

Kaj b se rajtenge ne bala,
k' nisem nič pripravljena,
ne stem svetim zakramentam
nisem nič previdena.

Moj oče je že zdavnaj rajžov,
nazaj ga nkoli več ne bo;
od njih ni pisma, ne potenta,
sam Bog ve, kako je tam zanje.

Al so v vicah, al v nebesih,
sam Bog ve, kako je tam zanje.
Oh spreljubi bratec moj,
ko ti na britof stopil boš:
tu poglej in spredomisli,
da enkrat tukaj strohnev boš!

POGREBNA.

(Čez-Soča, Žaga.)

1.

Ostane zbogom, prijatelji
vi znanci nuj sosedji,
k' ste z mano sem prirajžali,
sem prot' tej črni zemlji.

2.

Sedaj me boste spodkopal
noter v mojo posteljo.

3.

Jest mam še ne prošnjo do vas
črne boste hotli uslišet:
Zmulite zame jen očenaš,
za mojo ubogo dušo!

4.

Bom pa jest prošila Boga za vas,
da Vam bo Bog odpustiv.

5.

Jest mam še kej pri moji hiš,
kej nuca k' mene neč več ne usliš:
O! kar sem vsjav to bodem žev,
vse moje dobre dela!

OD HAJDOVSKE DEKLE.

(Žaga.)

1.

Stoji, stoji tam trata,
ta trata zelena,
na trati stoji vrtec,
ta vrtec ograjen!

2.

Okol vrta prajnga dikla,
na dikla hajduska,
ona sprov lepo moli,
dab' videla Jezusa.

3.

Jezus po vrti prajnga,
ko deb' en gortner biv,
pod pasho oljko nosi,
ko deb' rožce sadiv.

4.

Jaz nisem noben gortner
in rožic ne sadim,
vernim dušam pot pripravljam
v nebesa, v sveti raj.

5.

Marija gre v nebesa,
nas kliče za sabo;
saj gremo, saj pojdemo
z veseljem za Tabo!

Vsebina enajste številke:

LEPOSLOVNI ČLANKI:

Vampir, spisal dr. Fr. Detela. (Dalje.)
Drobtinice življenja. Spisal Anton Čehov. Prevedel Joža Toroš.
Kralj Matjaž. Simbolična igra. Spisal Josip Ribičič.
Brata in zlato. Spisal Lev Nikolajevič Tolstoj.

POUČNI ČLANKI:

Življenja laž in resnica. Spisal Jens Jørgensen.

PESMI:

Žalost. (Henrik Hebat.)
Poznaš te stene tihe sobe. (Henrik Hebat.)
Nocoj. (Henrik Hebat.)

Iz naše književnosti: Pod svetilko, spisal Rikard Katalinič-Jeretov. Prevedel Henrik Soča.

Za naše malčke: Opat samostana Jakuši (Japonska pravljica.) Lahko noč (Ksaver Meško). Solčni prihod (Danska pesmica). Mamica poje (P-).

TO IN ONO:

Književnost in umetnost: Čas, št. 3 in 4.

Drobiž: Dume (H. Hebat). Rabin-drath Tagore, Talaat paša. Žalostna vest.

Narodno blago: Od rajtenge božje, Pogrebna, Al se rajtenge bojiš?

MLADIKA izhaja dne 15. in 30. vsakega meseca. Izdaja jo **Katoliško Tiskovno Društvo v Gorici**. — **Tiska Narodna Tiskarna v Gorici**. — **Stane na leto 16 L, pol leta 8 L, četrletno 4 L. Denar se pošlje naprej.** — **Posamezne številke po 1 L. Za inozemstvo, tudi za Jugoslavijo, stane 20 L. letno. Uredništvo in uprava je v ulici Carducci 4. Urejuje: FRANCE BEVK.**

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Dekleta iz Bilj. Hvala za pismo. Tudi mi smo že mislili na to, a sotrudnic ni. Zdaj začne drugo polletje »Mladike« in posvetili bomo s 13. številko tudi ženskemu svetu eno stran. Če bomo mogli v vsem zadovoljiti, ne vemo, ker so slike predrage. — Ivan Č. Vam se zdi, da smo zavzeli proti Napoleonu preostro stališče. Za one, ki ljubijo vsakega »junaka« in za vsako ceno, seveda. Toda čas je, da tudi rablje presojamo kritično. Genlja in spretnosti mu ne odrekamo, saj je tudi žepni tat genijalen in spreten. —

Obnovite naročnino!

Listnica uprave. Vse one naročnike, ki so plačali naročnino samo za pol leta, opozarjamo, da list obnové, sicer jim bo list ustavljen z 12. številko. Agitirajte za list!

Na razgledu.

Binkošti 1921. — Tužna Istra. — Pod belim orlom. Poljska. — Kaj je naše.

Z dostojanstveno samozavestjo je pristopilo 15. maja naše ljudstvo h volilnim žaram. Na Goriškem je 40.000 mož povedalo, da hočemo primorski Jugoslovenci ohraniti zemljo svojih očetov in svobodno voliti postavbe. Izmed petih poslancev smo dobili Jugoslovenci na Goriškem štiri, neuspeh smo pa doživeli v Istri in Trstu. Tržaška okolica po večini ni mogla voliti: V sv. Križu, na Proseku, v Barkovljah, sv. Ivanu so fašisti izvajali nezasiščen teror, na Opčinah so razgnali volilno komisijo. Toda vse to se niti primer-

jati ne da z istrskimi nasilji. Fašisti so požgali več vasi, v Mačkovljah so na cesti ubili hrvatskega kmetiča; grozodejstev je neštevilno. Upamo, da jih bo spoznala vsa Evropa po »črni knjigi primorskih Jugoslovenov«, ki bo vsebovala vse dokumente o nasiljih. Od 86.845 istrskih volilcev se je moglo udeležiti volitev samo 45.865 ljudi. Italijanski blok je dobil 28.944 glasov, Jugoslovenci 9.852. Pri volitvah leta 1911 so dobili istrski Jugoslovenci 21.200 glasov, združene italijanske stranke 17.500. To je najboljši dokaz, kako so fašisti, podpirani od vlade, gospodarili na dan volitev. Rimska vlada se je po izvršenih nasiljih v »Tribuni« pobahala, »da ima ta uspeh izredno veljavo, ker je tudi mednarodne važnosti«. Roke ministra Giolittija so omadeževane s krvjo nedolžnih istrskih kmetov. Pošiljamo pet mož v italijanski parlament, da dvignejo pred vsem svetom težko obtožbo radi prelite krvi, radi našega trpljenja in da začno odločno borbo za avtonomijo Primorja. Na dnu globeli smo bili, na dnu ponizanja in mračnega suženjstva smo stali, — sedaj gre pot navzgor, korak za korakom, z lastno silo, k svobodnemu solncu!

Tja na vzhod hitijo naše misli, tja, kjer žive Srbi, Hrvatje, svobodni Slovenci. Ne varajmo se, tudi oni imajo težke boje, imajo pa zemlje, dela in kruha dovolj. V maju so se vršile v Sloveniji občinske volitve in sicer pod geslom: Avtonomija pokrajin — ali centralizem! Pokazalo se je, da imajo pretežno večino ljudstva v Sloveniji avtonomistične skupine za seboj. Vodilna skupina av-

(Dalje na str. IV.)

„Adrija“ čevlji

„Čevljarska zadruga“ v Mirnu pri Gorici.

Edino domače podjetje te stroke

Izdeluje li ima v zalogi vedno 98 raznih vrst čevljev vseh velikosti in za vsak stan.

Čevlji našega izdelka so delani lično in trpežno, ter se za izdelavo rabi samo prvovrstno, lično in trajno usnje. Kaka druga primes je izključena.

Pazite na
varstveno
znamko, ki
je vtisnjena
na podplatu
ali nadplatu.

Ako čevlji
nimajo
znamke,
niso naš
izdelek.

Varstvena znamka.

Čevlji našega izdelka se lahko naroče naravnost iz tovarne v Mirnu pri Gorici ali kupijo v naših prodajalnah: v **Trstu, Via Rettori, št. 1** blizu magistrata, v **Gorici, Corso Verdi 32**, v hiši Centralne posojilnice.

Zahtevajte čevlje „ADRIJA“ pri vseh trgovcih. Trgovci so dolžni prodajati naše izdelke po od zadruga določeni ceni, pomnoženi za poštnino. Na zahtevo kupca morajo trgovci pokazati originalni, tiskani cenik „Čevljarske zadruga“.

V krajih kjer trgovci ne držijo čevljev našega izdelka, se iščejo zastopniki v svrhu naročanja za privatne stranke. — Zastopniki dobe za svoje delo primerno odškodnino.

Zadruga je izdala, nov bogato ilustriran cenik, katerega pošlje na zahtevo brezplačno.

Vsi dopisi in naročila naj se posljejo na naslov;

„Čevljarska zadruga“ v Mirnu pri Gorici.

tonomistov, Slovenska ljudska stranka, je dobila 65 odstotkov vseh mandatov. Tudi del demokratične in socialistične inteligence se zavzema za avtonomijo pokrajin, med njo najdemo imena odličnih kulturnih delavcev, kot so vseučilišni profesor Prijatelj, dr. Lončar, dr. Glonar itd. Vodilni duh te skupine je socialistični publicist Prepeluh-Abditus, ki je začel izdajati tednik »Avtonomist«.

— V ustavodajni skupščini pa narašča vpliv centralističnih skupin, ki odklanjajo vsak sporazum z avtonomisti. Skupščino je zapustil zadnje dni hrvatski Narodni klub, kateremu načeljuje poslanec Laginja, sloviti vodja istrskih Jugoslovenov pred vojno. Klub šteje 11 poslancev. Tako moramo z žalostjo ugotoviti, da večina hrvatskih poslancev, — 49 Radićevih in imenovanih enajst — ne sodeluje v skupščini v tem znamenitem trenutku, ko jugoslovenska država sprejema novo ustavo. V teh srditih bojih se je pa pokazalo razveseljivo dejstvo, da ni stranke v vsej Jugoslaviji, ki bi bila proti temu, da so vsi Jugosloveni zedinjeni v eni državi.

So republikanske struje, so stranke, ki hočejo (federalizem) zvezno državo, ni pa strank, ki bi bile sovražne Jugoslaviji. Stjepan Radić sam po lastnih izjavah hoče Jugoslavijo, stremi pa za drugačno obliko države: Hoče ostvariti jugoslovensko zvezno republiko, ki bi obstojala iz slovenske, hrvatske, srbske in bolgarske republike, v katerih vseh naj vlada kmetijsko ljudstvo. Na zunaj naj bi Jugoslovenska zvezna republika bila enotna. Kakor je sicer št. Radić v zmoti, ker meje med Hrvati in Srbi sploh ni mogoče zarisati, vendar je pomembno, da je celo njegova stranka odločno jugoslovenska in da stremi za Veliko Jugoslavijo, ki naj sega od Karavank do Carigrada.

— Pri glasovanju za centralistično ustavo je glasovalo za 227 poslancev (demokrati, radikali, slovenski samostojni kmetje, muslimani) **proti** pa 93 poslancev (ljudska stranka in komunisti.) Če bi ne bile hrvaške stranke zapustile skupščine, bi bila opozicija dobila 192 glasov. Boj za avtonomijo se nadaljuje z vso silo.

Dogodki zadnjih tednov so zopet načeli koroško vprašanje. Poljakom se je v Gornji Šleziji zgodilo isto, kot Slovencem na Koroškem. Kdor

dela, orje, žaga, koplje, kdor gubi življenje v črnih rovih premogovnikov, je Poljak; kdor gospoduje na veleposestvih, ukazuje v tvornicah in rudnikih, v uradih in šolah, kdor ima denar — je Nemec. In tako se je zgodilo, da so desetstiči poljskih težakov in kmetičev morali glasovati za Nemčijo, ker so jim nemški gospodje grozili, da jih sicer poženejo na cesto. Nemci so dobili v tej pretežno poljski deželi večino. Toda Poljaki se niso udali, zasedli so velik del poljskih okrajev in zahtevali, da se oni okraji, ki imajo poljsko večino, priključijo poljski republiki. Če se to zgodi, bo morala zveza narodov zopet pregledati tudi sklepe glede Koroške in dognala bo, da so imeli okraji južno od Drave veliko jugoslovansko večino. V svojem boju proti Nemcem je zadelo poljsko delavno ljudstvo na zahrbtnega sovražnika: na italijansko diplomacijo. Italija, stara sovražnica malih narodov, podpira Nemce in je ukazala svojim četam, da streljajo na Poljake. Poljski narod pa, ki je skozi morje sovraštva, skozi dvestoletno sužnost prišel z lastno močjo do zedinjenja, bo tudi nasproti novim nasprotnikom znal prejeti ali slej priboriti zmago poštenih svojih pravi.

Nočemo s tem reči, da pričakujemo, da bo Primorju priskočila na pomoč poljska teta ali ruski stric — mužik. Zaupamo samo v našo vest in v našo pest. In še v eno dejstvo zaupamo: V dejstvo, da je bila vsaka krivica, ki jo je moral pretrpeti kak narod, maščevana in da v življenju narodov ne odloča število, ne odločajo bajoneti, ampak slednjič le, — če tudi čez desetletja —, silna zavest pravice.

Tik pred vojno so bili na Reki spustili v morje avstrijsko vojno ladjo »Szent István«. Ob tej priliki je bil ranjen hrvatski pomorščak in položili so ga na obal. Vse je bilo tuje, nadvojvode, generali, častniki, politiki, ladja, črnorumeni zastave in šumeče napitnice, le dvoje je bilo jugoslovensko: Tiho jadransko morje in oni ubogi hrvatski delavec, ki je ranjen in zapuščen stokal na belem prostoru.

Spomnite se tega delavca! Ne zapustite njega, ubogega istrskega naroda, v uri pogibelji, saj je samo dvoje naše: Morje in ranjeni, teptani narod.

Jugoslovanski vojaki v slovenski Koroški pri Rožeku. Korošci jih zopet z veseljem pričakujejo, da jih rešijo nemško-avstrijskega suženjstva.

Uganke.

1. Tržne cene pred vojno.

Ribe . . .	— 32 K
solata . . .	— 15 "
raki . . .	— 12 "
hren in čaj	— 17 "
krompir . .	— 65 "
slanina . . .	2 34 "
pivo in vino	— 56 "

Cene povedó, kako je pesnik Gregorčič nazival Sočo.

2. Uganka.

(Priobčil Domen.)

V poletju je in v zimi ne dobiš je;
ima jo vsaki list in vsaki cvet.
Ponaša ž njo se bitje vsako, naj so
fantje ali vrste ljubljenih deklet.

Še v petju je in v svitu zore mlade;
ne škodi pitje ji, ne kletev grda,
na ženitnini vsa je v žamet skrita,
a pamet vedno ž njo je, dasi trda.

Imaš jo v žalosti in tugi in še v smrti,
v posteljo pride, da trepečeš ž njo.
V uganki ni je in je ni v »Mladiki«,
v »Začetnici« pa hitro najdeš jo.

3. Enačba.

(Priobčil Domen.)

$$\frac{na}{mi} + \frac{mi}{na} + \frac{z}{mi} = \text{Bog}$$

Kdor pravilno razreši vse tri uganke
in pošlje rešitev do 28. junija ter bo iz-
žreban, dobi v dar knjigo **Ivan Albrecht:**
Malenkosti.

Rešitev ugank v 9–10 številki:

1. Številna uganke:

V božjem svetu pravijo mi vsi narava,
raste nikdar posejana trava.
Žre jo rada naša siva krava,
ko prisili lakota jo prava.

2. **Rebus:** Veliko polja je pri nas, ki
nas kliče na delo.

3. **Vizitka:** Vsak je svoje sreče kovač.

Rešitev smo prejeli 15. Žreb je določil
gosp. Alojzija Šonc-a, Tomaj 92.

Kratkočasnice.

LOV NA TATU.

Pri komercialnem svetniku se je zbrala ve-
lika družba. Hipoma zadoni med splošno zabavo
prestrašen glas neke dame: »Moja biserna ovrat-
nica je zginila!« Nastalo je veliko vznemirjenje,
nakar je gostitelj razložil: »Vzemimo, da si je
nekdo dovolil slab dovtip, zato je dajmo povzro-
čitelju priložnost, naj stvar zopet popravi. Uga-
simo torej luč, da bo v temi mogel neopaženo
položiti dragocenost v veliko srebrno skodelico
na mizi!« — Luči pogasneje in se med veliko na-
petostjo po kratkem premoru zopet prižgejo. No-
vo vznemirjenje. Srebrne skodelice tudi ni več!

NI SE POSREČILO.

Gospa Pika bi bila rada slišala od svojega
moža poklon, ta pa ni bil posebno vnet za take
stvari. Zato ga je hotela zganiti s sentimentat-
nostjo:

»Ah«, je dejala, »nekega dne boš zagledal
mlado lepo deklico in boš name čisto pozabil.«

»Kdo vpraša po mladosti in lepoti,« je odgo-
voril soprog, »jaz sem že stebor čisto zadovoljen.«

SREČA.

»Prosim za eno liro ribjega olja.«

»Za eno liro ga bo zelo malo, je zopet podra-
žilo,« pravi lekarnar.

Janezek pa: »To mi je čisto po volji, saj je
zame.«

PISATELJ »FAUSTA«.

Po neki predstavi Goethejevega »Fausta«, so
se prikazali vsi igralci na odru. Mefisto pa, ki se
je že umil, ker ni imel na zadnje nič več opraviti
v vlogi se je tudi pokazal kot čisto navaden
gospod.

»Ah, glej, tu je tudi pisatelj Fausta,« se je
oglasil debel glas iz porterja.

TENKOČUTNOST.

»Kaj?« Vi niste videli »Viljema Tela?«

»Ne. V nekem dejanju ustrelijo jabolko z gla-
ve malega Tela in jaz poka ne morem slišati.«

NA UPANJE.

»Tvoji čevlji pa strahovito škripljejo, Toni;
gotovo še niso plačani.«

»Neumnost! Potem bi morale moje hlače tudi
škripati.«

KDO?

Učitelj: »Povej, čigavo tele ti je pomagalo
pri nalogi?«

Učenec: »Vaš sin, gospod učitelj.«

UGODNA PRILIKA.

Polica (žepnemu tatu, ki ga pelje v zapor)
»Vi, moja stara Vam bo takoj prinesla jesti. Po-
izkusite vendar, če ji boste mogli izmakniti hišni
ključ; v prednikovem žepu ga ima!«

»Zdaj si prosta, o Evropa«,
pravi diplomatov tropa.
»Kar imeli smo, smo dali,
več pa dati nismo znali.

Krilo po novejši modi,
da ponašaš se povsodi.
Poleg tega perutnice,
da nam poletiš ko ptice.

Če smo dali Ti obesek,
na verižici privesek,
iz ljubezni smo storili,
da bi bolj se prikupili.

Očka Vilzon so dejali,
da pravico bodo dali,
ali tiger Klemanso
zammrmal je: »Kaj bo to!«

»Je pravica za velike,
a nikakor za pritlike,
bod' Slovenec al' Poljak,
sam si jo poišči vsak«.

Tretji v zboru še Lojd Žorž
(ta angleški suhi storž):
»Je pravica za močnejše,
ne za narode šibkejše«.

Srečna deklica Evropa,
botrov tvojih volčja tropa
ti je dala križev sto,
da te kmalu konec bo.

Plamen št. 8. Ivan Zorec: Zmote in konec gospodične Pavle. — Vitomir F. Jelenc: Jugoslovansko dobrovoljstvo. — Ivan Albreht: Večerna pesem. — R. Peterlin Petruška: Ko gaj zazeleni. — Kipar Ivan Zajec. — Ksaver Meško: Prvi pesnik. — Cvetko Golar: V mladem jutru. — Rado Murnik: Ženini naše Koprnele. — Stanko Vurnik: Pota moderne umetnosti. — I. J. Orel: Pasti in zanke. S. K.: Težek čas. — J. Suchy: Črtice iz francoske revolucije. — Politična kronika. — Razno.

»**Plamen**« št. 10. prinaša: I. Zorec: Zmote in konec gospodične Pavle (nadaljevanje); V. Jelenc: Jugoslovansko dobrovoljstvo; Ks. Meško: Pevec in Utva; Rokoko (pesmi); Rado Murnik nam predstavlja sedmega ženina naše Koprnele z ilustracijami »pisateljice Vide«. D. Inkioštri: Kapital in delo v zvezi z jugoslov. dekorativno umetnostjo z več slikami. Ks. Meško: V megli in Prošnja. M. Kunčič: Pozabljenje in P. Petruška. Pijanček (pesmi), Politična kronika, Nove knjige in Razno. Pod črto nadaljuje kriminalni roman I. Š. Orla: Pasti in zanke.

Gulić Gvidon: Parni kotel. V Ljubljani, 1921. Založila Jugoslovanska knjigarna. Znanstvene knjižnice zvezek 1. Po vzgledu češke zbirke »Za vzdelenim« smo končno tudi Slovenci dobili popularno znanstveno knjižnico, ki bo prinašala kratke in praktične razprave iz vseh strok vede.

Goriška zveza gospodarskih zadrug in društev v Gorici

registrovana zadruga z omejeno zavezo

**v Gorici, Corso Verdi 32,
I. nadstr.,**

**uraduje vsak delavnik od 8. do 14:
stranke se sprejemajo le do poldneva.**

Andrej Mavrič, krojač in trgovec v Gorici, Gosposka ulica 11 (Via Carducci), se najtopleje priporoča slav. občinstvu v mestu in na deželi, posebno pa preč. duhovščini, za obila naročila, katere izvršuje točno in po znižanih cenah. — — —

št. 141

Pazite na staro
slovensko trdko

Oglejte si pred nakupom veliko zalogo vsakovrstnega pohištva, v kateri je

nad 50 kompletnih sob

priprostitih in najfinejših.

Kompletne spalnice od 2000 Lir naprej.

Za obilen obisk se priporoča

Anton Breščak

Via Carducci 14 (Gosposka ulica).

št. 141

Pazite na staro
slovensko trdko

PODRUŽNICA LJUBLJANSKE KREDITNE BANKE :: V GORICI, ::

Corso Verd „Trgovski Dom.“

**** Telefon št. 50. ****

Brzojavni naslov:
Ljubljanska banka.

Delniška glavnica
SHS kron

50 MILIJONOV.

CENTRALA:

LJUBLJANA.

Rezerva SHS
kron

45 MILIJONOV.

PODRUŽNICE: Brežice, Borovlje, Celovec, Celje,
Maribor, Ptuj, Sarajevo, Split, Trst.

Obrestuje vloge na knjižice po 4 $\frac{1}{2}$ %. Na daljšo odpoved vezane vloge po dogovoru.

Nakup in prodaja vsakovrstnega tujega denarja. — **Izvršuje** vse v bančno stroko spadače posle najkulantnejše.

Uradne ure za občinstvo 8 $\frac{1}{2}$ — 12 in od 3 — 5.

Ob sobotah popoldne, ob nedeljah in praznikih se ne uraduje.

Veletřžca z vinom

BRATA ABUJA GORICA

Via S. Antonio 4 in na Kornu št. 8 (prej Kaučič)

prodajata na debelo

navadna : vipavska, istrska, briska, dalmatinska, furlanska
in italijanska vina ;

fina vina in šampanjce v butilkah, maršalo ;

raznovrstne likerje, kakor : Fernet Branca, Cognac ;

razna žganja (tudi na drobno), Vermouth in špirit.

M. Krainer

VELIKA ZALOGA MANUFAKTURNEGA BLAGA
Na drobno Na debelo.
GORICA, VIA RASTELLO 34—37.

Volneno in bombažasto sukno
za moške in ženske.

Velika izbena perila, šifona, razno-
vrstnega platna za rjuhe,
brisač vsake vrste, serviet, belih in
barvanih namiznih prtov
vsake velikosti, žepnih robcev, vol-
nenega, bombažastega in sukanega
blaga za blazine, volnene in
bombažaste odeje, bele in barvane
posteljne prevlake, z volno napol-
njene in s klotom raznih barv,
volnenim porhatom, zefirjem, eta-
minom in batistom prevlečene odeje.

Velika izbena
potrebščin za krojače
in šivilje

Obleke za moške, dame in otroke.
Bele in barvane moške srajce in
spodnje hlače.

Sprejemajo se tudi umerjena naro-
čila oblek in perila za moške, dame
in otroke.